

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 20 051.066
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника,
доктору економічних наук,
професору Дмитришин Лесі Ігорівні
(76018, м. Івано-Франківськ,
вул. Шевченка, 57)

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора економічних наук, старшого наукового співробітника, завідувача сектору транскордонного співробітництва ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України»

Притули Христини Мирославівни

на дисертацію **Надвірнянського Юліана Руслановича** «Оцінювання і активізація торговельно-економічних відносин України і ЄС», подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань

05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка

Актуальність теми дисертації, її зв'язок з науковими програмами, темами. В умовах повномасштабного вторгнення росії в Україну, звуження місткості внутрішнього ринку національна економіка стає все більш інтернаціоналізованою та інтегрованою у глобальні ланцюги доданої вартості. Станом на 2022 рік торговельна відкритість України склала майже 70%. При цьому в умовах геополітичного переформатування світових торговельних потоків поглиблюється торговельно-економічне співробітництво України з країнами ЄС та розширюється географія здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

На сьогодні ЄС виступає не лише надійним стратегічним торговельним партнером України, але й забезпечує оперативні логістичні, гуманітарні, енергетичні, продовольчі та військові потреби країни. Відтак постає необхідність дослідження як сучасних тенденцій, так і перспектив подальшого розвитку торговельно-економічного співробітництва між Україною та ЄС.

Аналіз проблемних питань та перспектив розвитку євроінтеграційних процесів України є однією із центральних тем сучасної вітчизняної економічної науки. Проблематика впливу лібералізації торгівлі між Україною та ЄС на динаміку та структуру розвитку внутрішніх ринків у коротко-, середньо- та довготерміновій перспективах, імплементації та адаптації європейських регламентів та вимог у нормативно-правову базу України, появи нових викликів та можливостей для здійснення зовнішньоекономічної діяльності вітчизняними підприємствами потребує подальших наукових досліджень. Відтак удосконалення теоретико-методичних положень і розробка практичних рекомендацій щодо оцінювання стану та активізації торговельно-економічних відносин України і ЄС є надзвичайно актуальним та обумовлює теоретичну та практичну цінність даної дисертаційної роботи.

Основні результати дисертаційної роботи отримано в процесі безпосередньої участі здобувача у здійсненні науково-дослідної роботи кафедри економічної кібернетики Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, зокрема, в рамках виконання науково-дослідної теми «Моделювання процесів управління в соціально-економічних системах» (номер державної реєстрації 0113U005083, 2013–2027 рр.), де автором розроблено методичний підхід щодо оцінки впливу торговельно-економічних відносин на національну економіку через призму соціально-економічного розвитку та економічної безпеки.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Обґрунтованість основних положень, методичних підходів, висновків та рекомендацій, поданих у дисертації, забезпечується методологією дослідження, в основу якого покладено фундаментальні положення економічної теорії. Зокрема, у роботі використано такі методи дослідження як статистико-економічний, економіко-математичний, відносних величин та рядів динаміки, групування тощо. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, окреслено мету і завдання роботи, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну і практичне значення отриманих результатів. Сформульовані мета та завдання дослідження відображають основні аспекти досліджуваної проблематики і визначають структуру викладу матеріалів дисертації.

Висновки і рекомендації, подані у дисертації, є достатньо обґрунтованими, що підтверджується їх апробацією на науково-практичних конференціях та впровадженням у господарську практику. Їх аргументованість та достовірність визначається сукупністю викладених наукових результатів, що базуються на глибокому аналізі фахової літератури, у тому числі праць зарубіжних науковців, фактологічного матеріалу, статистичних даних. Висновки, отримані автором у ході виконання дисертаційного дослідження, є достовірними та містять положення наукової новизни.

Ознайомлення з роботою дає підстави стверджувати, що ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих Надвірнянським Юліаном Руслановичем, є достатньо високим, пропозиції зроблені на належному науковому рівні.

Достовірність результатів і новизна досліджень, повнота їх викладу в опублікованих працях. Достовірність результатів дослідження

забезпечується завдяки ретельній аргументації авторських положень та використання різноманітних методів наукового аналізу, включаючи загальнонаукові та спеціалізовані методи економічного дослідження.

Крім того, підтвердженням достовірності отриманих результатів є їх апробація на міжнародних наукових конференціях, зокрема на V Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Integration of Education, Science and Business in Modern Environment: Summer Debates» (Дніпро, 2023) та Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегічні орієнтири розвитку економіки, обліку, фінансів та права» (Кременчук, 2023).

Наукова новизна отриманих результатів й особистий внесок здобувача полягають в обґрунтуванні теоретичних, методологічних та практичних аспектів ефективності торговельно-економічних відносин між Україною та ЄС.

До вагомих наукових результатів, що розкривають особистий внесок автора у досліджувану проблему та характеризують новизну роботи належать такі:

удосконалено:

- вербальну модель системного трактування змісту найважливіших теорій міжнародного обміну;
- процедуру оцінювання розмірів і динаміки товарообігу України і ЄС, а також змін в географічній та товарній структурі;
- методичний підхід оцінки впливу зовнішньої торгівлі на національну економіку;
- аналітичне забезпечення діагностики використання інвестиційних ресурсів;
- модель дослідження просторової структури торговельно-економічних відносин з використанням гравітаційної моделі

набули подальшого розвитку:

- науково-методичні інструментарії дослідження торговельно-економічних відносин України та ЄС;
- концептуальні основи дослідження розвитку торговельно-економічних відносин України та ЄС;
- організаційно-економічні засади дослідження з розвитку торговельно-економічних відносин Україна-ЄС через розробку механізму оптимізації цих відносин;
- науково-методичні обґрунтування взаємозалежності між експортом та імпортом України з ЄС з використанням макроекономічного багатофакторного аналізу.

Значення роботи для науки і практики та шляхи використання результатів дослідження. Дисертаційна робота є самостійною та завершеною науковою роботою, що включає в себе тези, положення, ідеї, розробки, рекомендації та висновки, відзначаючись науковою оригінальністю та належать особистому авторству. Щодо статей та досліджень, які були результатом спільної роботи з іншими авторами, вказано їх внесок у переліку публікацій здобувача.

Автором запропоновано можливості інвестиційного співробітництва України з країнами ЄС. Обґрунтовано авторську позицію, яка полягає у тому, що країни з найвищим рівнем ВВП досягають позитивного сальдо торгового балансу, а також те, що вдосконалення транспортної інфраструктури сприяє міжнародному обміну, зменшуючи негативний вплив географічної відстані між країнами.

Практичне значення отриманих результатів виявляється у можливості застосування теоретичних, методологічних та прикладних рекомендацій, які були вивчені в рамках дисертаційного дослідження, у реальних практичних аспектах торговельно-економічних відносин між Україною і ЄС. Деякі результати здійсненого дослідження знайшли своє практичне

використання в діяльності ТзОВ «МОДЕРН ПАК», що підтверджено довідкою № 12 від 14 вересня 2023 року.

Окремі теоретичні та практичні рекомендації дисертаційної роботи застосовані під час навчального процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника при викладанні наступних дисциплін: «Моделювання економіки», «Прогнозування економічних процесів», «Міжнародна економіка» для студентів спеціальності 051 Економіка на економічному факультеті, що підтверджено довідкою № 03.04-19/15 від 18.09.2023 р.

Оцінка оформлення дисертації. Дисертаційна робота оформлена згідно із чинними вимогами Міністерства освіти і науки України. Зміст дисертаційної роботи відповідає темі, предмету та результатам дисертаційної роботи. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації – 163 сторінки. Робота складається із 9 таблиць, 12 рисунків та 2 додатків. Список використаних джерел містить 115 найменувань, які викладені на 13 сторінках. Додатки розміщені на 2 сторінках.

Відповідність тексту дисертації вимогам академічної доброчесності. Аналіз тексту дисертацій, а також публікацій автора за темою дисертації свідчить про відсутність ознак порушення вимог академічної доброчесності. В дисертаційній роботі і публікаціях наявні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень та інших відомостей, дотримано вимоги норм законодавства про авторське право, а також надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності, використані методики досліджень і джерел інформації. В дисертаційній роботі Надвірнянського Юліана Руслановича не виявлено ознак академічного плагіату.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Високо оцінюючи теоретичні та практичні результати дослідження Надвірнянського Юліана Руслановича, водночас, не можна залишити поза увагою низку дискусійних положень та зауважень, а саме:

1. Розкриваючи концептуальні підходи до зовнішньо-економічних відносин у сфері торгівлі та наданні послуг у п. 1.3 “Концептуальні підходи до зовнішньо-економічних відносин у сфері торгівлі та наданні послуг” (с. 51), автор недостатньо уваги приділив таким складовим співробітництва як науково-технічне співробітництво, інвестування, тощо.

2. На наш погляд, у табл. 2.2 “Обсяги прямих інвестицій (акціонерного капіталу) країн ЄС в Україну на 2018-2021 (млн. дол. США)” (с. 84-85) доцільно для аналізу взяти період 2017-2021 рр., так як він є основним для дослідження у всій роботі.

3. Доцільно у п. 2.2 до рисунку 2.9 “Рекомендації щодо допомоги ЄС Україні під час COVID-19” виокремити складові кожного блоку допомоги ЄС Україні під час COVID-19.

4. Вважаємо, що дослідження виграло б, якби автор у п. 2.3 “Економічне співробітництво України та ЄС в умовах російсько-української війни” визначив пріоритети залучення інвестицій ЄС в економіку України.

5. У розділі 3 “Застосування моделі гравітації для дослідження міжнародної торгівлі” автор значну увагу приділяє опису методики здійснення оцінки в гравітаційних моделях. Натомість, ми вважаємо, доречно було б здійснити аналіз інших показників ефективності двосторонніх торговельних відносин таких-як: індекс внутрішньогалузевої торгівлі або індекс Грубеля-Ллойда.

Однак, вказані зауваження суттєво не впливають на загальну високу позитивну оцінку роботи Надвірнянського Юліана Руслановича, виконану на належному теоретико-методологічному і методичному рівнях.

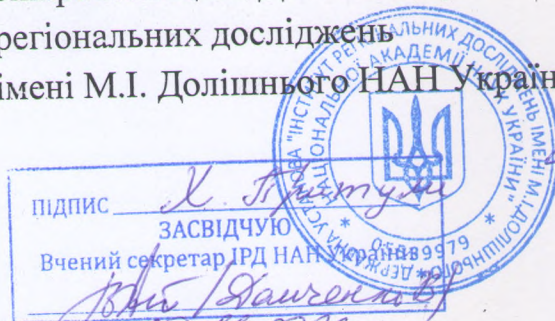
ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Ознайомлення зі змістом дисертації дає підстави зробити висновок, що дисертаційна робота Надвірнянського Юліана Руслановича, подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії, є актуальним науковим дослідженням, має завершений характер. Об'єкт та предмет дисертації відповідають темі роботи. Висновки та пропозиції, які впливають з теоретичних і практичних результатів цього дослідження, дозволяють вважати, що вони сприяють досягненню поставленої мети роботи і вирішенню наукових завдань, сформульованих у дисертації.

Дисертаційна робота Надвірнянського Юліана Руслановича на тему: «Оцінювання і активізація торговельно-економічних відносин України і ЄС» відповідає спеціальності 051 – Економіка, вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. (зі змінами від 21.03.2022 р. № 341), вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40 (зі змінами), а її автор – Надвірнянський Юліан Русланович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – Економіка.

Офіційний опонент

доктор економічних наук,
старший науковий співробітник,
завідувач сектору транскордонного
співробітництва ДУ «Інститут
регіональних досліджень
імені М.І. Долишнього НАН України»

Христина ПРИТУЛА